

Sak om skolebytte ved kommunens endring av skolekretser

Dato og saksnummer: 12.9.2025 (2025/5179)

Publisert: 15.9.2025

Sist oppdatert: 18.9.2025

Oppsummering

Saken gjelder avslag på en søknad om skolebytte for en ti år gammel gutt.

Da gutten skulle begynne på 5. trinn hadde kommunen endret sine skolekretser. Etter endringen fikk gutten tildelt skoleplass ved en ny skole. Han mistet derfor sin plass ved den skolen han hadde gått på siden 1. trinn.

Endringen gjaldt ingen andre gutter i klassen. Gutten fikk derfor ikke med seg noen kamerater over til den nye skolen. Han hadde heller ingen andre kamerater der. Guttens nærmiljø var området rundt den gamle skolen, som lå nærmere hjemmet hans. Situasjonen medførte en stor følelsesmessig belastning for gutten.

Kommunen og Statsforvalteren avsto foreldrenes søknad om skolebytte (tilbake til den gamle skolen). Årsaken var kapasitetsutfordringer. Kommunen ønsket å holde av plasser til eventuelle nye elever som flyttet inn i skolekretsen.

Statsforvalteren mente at det var til barnets beste å få lov til å fortsette ved den tidligere skolen. De la imidlertid avgjørende vekt på kommunens beslutning om å holde av skoleplasser.

Sivilombudet kom til at belastningen for barnet ved å fratas sin skoleplass var så betydelig at hensynet til barnets beste veide tyngre enn kommunens ønske om å holde av skoleplasser. Søknaden om skolebytte skulle derfor vært innvilget. Statsforvalteren ble bedt om å vurdere saken på nytt i lys av sivilombudets syn.

Sivilombudet mente også at saksbehandlingstiden hos Statsforvalteren var for lang. Klagesaken skulle vært avgjort i god tid før oppstart av det aktuelle skoleåret.

Oppsummering

Saken gjelder avslag på en søknad om skolebytte for en ti år gammel gutt.

Da gutten skulle begynne på 5. trinn hadde kommunen endret sine skolekretser. Etter endringen fikk gutten tildelt skoleplass ved en ny skole. Han mistet derfor sin plass ved den skolen han hadde gått på siden 1. trinn.

Endringen gjaldt ingen andre gutter i klassen. Gutten fikk derfor ikke med seg noen kamerater over til den nye skolen. Han hadde heller ingen andre kamerater der. Guttens nærmiljø var området rundt den gamle skolen, som lå nærmere hjemmet hans. Situasjonen medførte en stor følelsesmessig belastning for gutten.

Kommunen og Statsforvalteren avsto foreldrenes søknad om skolebytte (tilbake til den gamle skolen). Årsaken var kapasitetsutfordringer. Kommunen ønsket å holde av plasser til eventuelle nye elever som flyttet inn i skolekretsen.

Statsforvalteren mente at det var til barnets beste å få lov til å fortsette ved den tidligere skolen. De la imidlertid avgjørende vekt på kommunens beslutning om å holde av skoleplasser.

Sivilombudet kom til at belastningen for barnet ved å fratas sin skoleplass var så betydelig at hensynet til barnets beste veide tyngre enn kommunens ønske om å holde av skoleplasser. Søknaden om skolebytte skulle derfor vært innvilget. Statsforvalteren ble bedt om å vurdere saken på nytt i lys av sivilombudets syn.

Sivilombudet mente også at saksbehandlingstiden hos Statsforvalteren var for lang. Klagesaken skulle vært avgjort i god tid før oppstart av det aktuelle skoleåret.

Sakens bakgrunn

- (1) A er ti år. Han startet høsten 2025 i femte klasse. Fra 1. til og med 4. klasse var gutten elev ved X skole i Y kommune. Dette var guttens nærscole i henhold til kommunens daværende skolekretser. X skole ligger ca. 17 minutters gange fra guttens hjem.
- (2) I september 2024 mottok guttens foreldre et brev fra Y kommune. Kommunen informerte om at de fra høsten 2025 hadde en ny barneskole, Z skole. Skolekretsene ville endres og fra skoleåret 2025/2026 ville sønnen deres tilhøre den nye skolen. Gutten måtte derfor bytte skole høsten 2025. Ifølge brevet var det ca. 80 elever som skulle flyttes fra X skole til Z skole. Årsaken til endringen av skolekretser var manglende kapasitet ved skolene i kommunen.
- (3) Guttens foreldre søkte om at sønnen skulle få beholde skoleplassen sin ved den gamle skolen. A var den eneste gutten i klassen hans som ble flyttet over til den nye skolen. Han fikk ikke med seg noen av kameratene sine. Mange av kameratene hadde han hatt siden barnehagen. Ifølge foreldrene var sønnen sterkt preget av situasjonen og viste mye følelser både hjemme og på skolen. Det var uforståelig for gutten at han var den eneste som ble fjernet fra X skole og vennekreten. Den nye skolen lå også lenger unna hjemmet hans (ca. 23. minutters gange).
- (4) Ettersom skolekretsene var endret, ble søknaden behandlet som en søknad om skolebytte fra Z skole til X skole (den gamle skolen). Søknaden ble avslått av kommunen 27. mars 2025. Avslaget var begrunnet med at det ikke var kapasitet på femtetrinn på den gamle skolen. Y var en kommune i vekst. Det var derfor nødvendig å holde av noen skoleplasser til elever som eventuelt flyttet inn i skolekretsen de neste tre årene. Kommunen hadde forståelse for at det var «skummelt» å begynne på ny skole, men skrev at «de fleste finner seg raskt til rette». På lang sikt mente kommunen at det var til As beste å gå på den nye skolen. I tråd med nærscoleprinsippet var det best for barn å gå på skole med barn i nabolaget og i nærmiljøet.
- (5) Foreldrene klaget over avslaget 30. mars 2025. De skrev at sønnens geografiske nærmiljø var området rundt X skole. Det var her han hadde alle vennene sine. Den nye skolen lå lenger unna. Familien kjente ingen i dette området. Som foreldre mente de at det var klart best for sønnen å få beholde skoleplassen sin ved den gamle skolen.

- (6) I kommunens oversendelse av klagen til Statsforvalteren 11. april 2025 skrev de at X skole hadde hatt en samtale med barnet. På grunn av nye opplysninger i klagen mente de at det kunne være til guttens beste å fortsette ved X skole. Skolen hadde imidlertid ingen mulighet til å ta imot elever utenfor skolekretsen. Det var kun én elevplass igjen. Denne måtte reserveres til det eventuelt flyttet en ny elev inn i skolekretsen. Når skolen ikke hadde kapasitet, kunne de dessverre ikke ta hensyn til barnets mening.
- (7) Statsforvalteren fattet vedtak i saken 2. juli 2025. De opprettholdt kommunens vedtak om avslag på søknaden om «skolebytte» fra Z til X skole. De mente riktignok at det var til barnets beste å få innvilget et skolebytte. Kommunen hadde imidlertid redegjort for at de ikke hadde kapasitet til å ta inn flere elever som ikke hadde nærskolerett på 5. trinn. Statsforvalteren mente at kommunens vurderinger var «tilstrekkelig individuelle og konkrete». Kommunen hadde «foretatt og dokumentert avveiningen som var påkrevet i saker om skolebytte». Det forelå derfor «et valg mellom flere lovlige løsninger» og et fritt kommunalt skjønn. Dette skulle Statsforvalteren legge stor vekt på i sin klagebehandling. Under overskriften «Oppsummering» avsluttet Statsforvalteren sin vurdering slik:

«Vi mener at kommunens vurdering og begrunnelse av de hensynene som taler for at søknaden avslås, er tilstrekkelig dokumentert og avveid opp mot sakens øvrige hensyn».

- (8) Guttens foreldre klaget til ombudet 11. august 2025. De viste igjen til at alle sønnens venner hadde fått beholde skoleplassen sin på den gamle skolen. De hadde nå mottatt klasselisten fra den nye skolen. I den nye klassen var det én gutt fra samme postnummer som dem. Sønnen kjente ikke denne gutten. Alle de andre guttene i klassen bodde på et annet postnummer i den nye skolekretsen. Ifølge foreldrene bodde disse for langt unna til at sønnen kunne besøke dem på egenhånd.

Våre undersøkelser

- (9) Vi tok saken opp med Statsforvalteren i Østfold, Buskerud, Oslo og Akershus 26. august 2025. Vi viste til at kommunen i sitt vedtak mente at det var til barnets beste å begynne på den nye skolen. Statsforvalteren hadde ikke vært enig i denne

vurderingen. De mente at det var til barnets beste å få «bytte» skole tilbake til den gamle skolen. Vi skrev videre:

«I denne saken har Statsforvalteren overprøvd kommunens vurdering av barnets beste og er kommet til at det er det beste for [A] å få fortsette på sin gamle skole. Forutsetningene for kommunens vurdering og avveining/vekting er dermed endret. Likevel fremgår det ikke av vedtaket at Statsforvalteren har foretatt en ny og selvstendig vurdering og vekting av hensynet til barnets beste opp mot kommunens ønske om å holde av skoleplasser.»

- (10) Vi ba derfor Statsforvalteren om å redegjøre for hvilke vurderinger som var gjort og vektingen av de ulike hensynene i lys av at Statsforvalteren kom til motsatt konklusjon om hva som var til barnets beste.
- (11) Vi skrev videre at selv om kommunene i større grad enn etter den tidligere opplæringsloven hadde adgang til å holde plasser ledige, måtte dette behovet vurderes og vektas mot hensynet til det konkrete barnet. Vi ba derfor Statsforvalteren om å vurdere om hensynet til kapasitet burde vurderes annerledes i et tilfelle hvor søknaden om skolebytte i realiteten var en søknad om å få fortsette på sin gamle skole, enn tilfeller hvor søknaden kom fra en elev som ikke tidligere hadde gått på skolen hen søkte seg til.
- (12) Statsforvalteren ble også bedt om å begrunne den lange tidsbruken i klagesaken.
- (13) Statsforvalteren svarte 9. september 2025. De mente fortsatt at et skolebytte tilbake til den gamle skolen var til barnets beste. Dette hensynet var tillagt stor vekt, men det hadde ikke vært avgjørende i saken. De kunne ha skrevet på en tydeligere måte i vedtaket at de hadde lagt avgjørende vekt på kombinasjonen av kapasitet, herunder barnets beste for elevene som hadde nærskolerett ved X skole, og kommunalt selvstyre. Disse hensynene hadde til sammen større vekt enn hensynet til As beste. Hensynet til barnets beste måtte i noen tilfeller vike for andre tungtveiende og konkrete hensyns, slik som skolens kapasitet. Y kommune hadde redegjort godt for kapasitetsutfordringene ved X skole. Skolen hadde måttet prioritere elever med nærskolerett.
- (14) Statsforvalteren viste til forarbeidene til opplæringslova, Prop.57 L (2022-2023) punkt 12.5.3. Der sto det at kommunene burde kunne holde av plasser til tilflyttende elever. De viste også til Kunnskapsdepartementets merknad til § 2-6. Der skrev de at et vedtak om å innvilge en elev plass på en annen skole enn den

eleven soknet til, ikke kunne sette til side retten andre elever hadde til å gå på en skole i nærmiljøet.

- (15) Opplæringslova og forarbeidene skilte ikke mellom et tilfelle der en elev ønsket å beholde en skoleplass og et tilfelle der en elev ønsket å bytte til en annen skole. Samtidig peker forarbeidene på at en typisk situasjon for innvilgelse nettopp var intern flytting i kommunen der foreldrene ønsket at barnet skulle fortsette ved den tidligere skolen. Hensynet til barnets beste endret etter Statsforvalterens syn ikke de rettslige rammene for kapasitetsvurderingen. Kommunen kunne også i slike saker avslå søknaden hvis innvilgelse ville påvirke retten til å gå på nærskolen for andre elever. Det som likevel kunne stille seg annerledes, var vektingen mellom hensynene. Når søknaden gjaldt å beholde en skoleplass, ville både formålet med nærskoleprinsippet og barnets beste tale sterkere for innvilgelse.
- (16) Statsforvalteren presiserte at i denne saken var det ikke foreldrene som hadde tatt et aktivt valg om å flytte. Det var kommunen som hadde bygget en ny skole. Det var interessant å se på om hensynet til kapasitet skulle vurderes annerledes avhengig av om eleven hadde flyttet ut av den tidligere nærskolekretsen eller om det var kommunen som hadde endret kretsene. Etter det Statsforvalteren kunne se, var det ingen holdepunkter i rettskildene for at et slikt skille kunne «ha tyngre vekt» enn kommunens adgang til å holde av plasser til elever med nærskolerett.
- (17) Statsforvalteren beklaget den lange saksbehandlingstiden. Grunnen var at de i løpet av 2025 hadde mottatt et betydelig høyere antall klagesaker om opplæringslova § 2-6 enn tidligere år. Per 15. juni 2024 hadde de mottatt 140 klagesaker. I 2025 var det samme tallet 225. Etter 15. juni 2025 hadde de mottatt ytterligere 72 klager. Antallet ferdigbehandlede saker i 2025 var samtidig tilsvarende høyere. Restansene i saker om opplæringslova § 2-6 var derfor per 15. juni 2025 på omtrent samme nivå som i 2024.
- (18) Gjennomsnittlig saksbehandlingstid var økt fra 39 dager i 2024 til 50 dager i 2025. Per 15. juni 2025 var det 73 klagesaker om skolebytte (§ 2-6 andre ledd) for skoleåret 2025/2026 som gjensto å behandle.
- (19) I denne saken hadde både faktum og de juridiske problemstillingene vært kompliserte. Det hadde derfor vært nødvendig å undersøke og drøfte saken internt. Sakens kompleksitet og den økte saksmengden hadde bidratt til den lange saksbehandlingstiden. Statsforvalteren beklaget dette.

- (20) As foreldre kommenterte svaret fra Statsforvalteren. For dem fremsto det som om Statsforvalteren hadde tolket regelverket på strengest mulig måte når de viste til at det ikke fantes holdepunkter i rettskildene for at hensynet til tidligere skolegang og tilknytning alene skulle kunne veie tyngre enn kommunen adgang til å holde av skoleplasser. Dette var en for snever tolkning som ikke tok tilstrekkelig høyde for barnets rettigheter etter opplæringsloven og overordnede rettskilder. De skrev at sønnen hadde opplevd skolestarten som tung. Han ga jevnlig uttrykk for at han ønsket å gå tilbake til den opprinnelige skolen hvor han hadde alle vennene sine og en etablert trygghet. Dette var ikke bare et ønske, men et uttrykk for en vedvarende opplevelse av savn og mistrivsel.

Sivilombudets syn på saken

- (21) Spørsmålet i saken er om Statsforvalteren i Østfold, Buskerud, Oslo og Akershus har lagt tilstrekkelig vekt på hensynet til barnets beste i en sak om skolebytte. Selv om saken formelt sett er en sak om skolebytte, avgjør den i realiteten om en gutt på ti år skal få beholde den skoleplassen han har hatt siden 1. trinn.

Rettslig grunnlag

- (22) Hvilken grunnskole en elev skal gå på er regulert i opplæringslova § 2-6:

«Elevane har rett til å gå på ein skole i nærmiljøet. Kommunen kan gi forskrift om skolekrinsar. Ved tildeling av skoleplass og fastsetjing av forskrift om skolekrinsar skal kommunen leggje særleg vekt på kva skole som ligg nærast heimen. Kommunen kan også ta omsyn til topografi, trafikktilhøve og kapasiteten på skolane, og at barn i same nabolag skal få gå på same skole.

Etter søknad kan eleven takast inn på ein annan skole enn den eleven har rett til å gå på.»

- (23) I forarbeidene til opplæringslova, Prop.57 L (2022-2023) punkt 12.5.3 skriver Kunnskapsdepartementet:

«Departementet meiner vidare at kommunene skal kunne ta omsyn til kapasiteten til skolane – også når skolane ikkje er fulle – når dei skal fastsetje

skolekrinsane. [...]

Departementet meiner at kommunane også bør kunne halde av plassar til tilflyttande elever.»

- (24) Det følger av FN's barnekonvensjon artikkel 3 og Grunnloven § 104 annet ledd at hensynet til barnets beste skal være et grunnleggende hensyn i avgjørelser som gjelder barn. Høyesterett uttalte følgende i HR-2015-2016-A:

«[V]ed avveiningen mot andre interesser *skal* hensynet til barnets beste ha *stor* vekt – det er ikke bare ett av flere momenter i en helhetsvurdering. Barnets interesser skal danne utgangspunktet, løftes spesielt frem og stå i forgrunnen.»

- (25) Selv om hensynet til barnets beste skal tillegges stor vekt ved vurderingen av et skolebytte, vil dette hensynet ikke alltid være avgjørende. I sivilombudets uttalelse 30. juni 2020 (SOM-2019-4219) ble det uttalt:

«I den helhetlige avveiningen skal det gjøres en konkret og individuell vurdering av hva som er «barnets beste». Resultatet av denne vurderingen skal være et «grunnleggende hensyn» og tillegges stor vekt. Når barnets beste taler for at en søknad om skolebytte skal innvilges, må hensynene som taler mot, veie tyngre dersom søknaden skal avslås. Det avgjørende for resultatet i saken vil være en avveining mellom hvor klart det er at «barnets beste» er å få innvilget søknaden om skolebytte, opp mot de hensynene som taler for at søknaden avslås. Der hensynet til barnets beste klart tilsier at søknaden om skolebytte bør innvilges, må dermed hensynene som taler mot, veie desto tyngre.»

- (26) Når Statsforvalteren skal behandle en klage over et kommunalt vedtak om skolebytte, følger det av forvaltningsloven § 34 andre ledd at de kan «prøve alle sider av saken». Fordi Statsforvalteren er et statlig organ, skal de likevel legge «stor vekt» på hensynet til det kommunale selvstyret ved prøvingen av det frie skjønn.
- (27) I denne saken vil forvaltningsloven § 34 annet ledd innebære at Statsforvalteren må legge stor vekt på kommunens ønske om å holde av plasser på X skole.

Vurderingen av skolebytte – avveiningen av hensynet til barnets beste mot hensynet til kapasitet ved skolen (kommunens ønske

om å holde av skoleplasser/fremtidige elevers rett til å gå på nærskolen)

- (28) I vedtaket fra kommunen er kapasiteten ved X skole tillagt avgjørende betydning. Kommunen ønsker å holde av plasser ved X skole til fremtidige elever som eventuelt flytter inn i skolekretsen.
- (29) Statsforvalteren mener at både hensynet til barnets beste og hensynene bak nærskoleprinsippet taler sterkere for å innvilge et skolebytte når det i realiteten dreier seg om å *beholde* en skoleplass. De har likevel fastholdt kommunens vedtak med den begrunnelse at kommunen har «redegjort godt» for kapasitetsutfordringer ved X skole og at innvilgelse av et skolebytte vil kunne sette til side retten andre elever har til å gå på deres nærskole. Statsforvalteren legger dermed avgjørende vekt på kommunens ønske om å holde av plasser til potensielle fremtidige elever.
- (30) Ombudet er enig i at uttalelsene i forarbeidene gir adgang til at kommunene ved tildeling av skoleplasser kan holde av plasser til fremtidige elever. Kapasitetshensyn er likevel bare ett av flere momenter i en helhetsvurdering. Kapasitet må veies opp mot andre hensyn i saken, herunder hensynet til barnets beste. I mange tilfeller vil kapasitetshensyn kunne bli tillagt avgjørende vekt i den konkrete vurderingen. Etter ombudets syn er dette ikke et slikt tilfelle.
- (31) Klager er her, som eneste gutt i klassen, blitt *fratatt* sin mangeårige skoleplass og en kjent og trygg skoletilværelse med klassekamerater i nærmiljøet. I et tilfelle som dette, der ett barn fratas skoleplassen sin, må kommunens ønske om å holde av skoleplasser, etter ombudets syn, få mindre vekt sett opp mot vekten av barnets beste enn ellers. Tilfeller hvor et barn fratas en skoleplass, skiller seg også fra tilfeller hvor skolebyttet for eksempel gjelder bytte til en skole eleven ikke allerede går på. Belastningen for barnet vil normalt ikke være den samme i et slikt tilfelle. Saken skiller seg også fra tilfeller der en familie selv velger å flytte ut av skolekretsen, men søker om å få beholde skoleplassen etter flytting. I saken her har familien ikke flyttet. Det er fattet et kommunalt vedtak som får særlig uheldige konsekvenser for barnet som fratas skoleplassen sin.
- (32) Ombudet vil også legge til at uttalelsene i forarbeidene om at innvilgelse av skoleplass til en elev (som ikke tilhører skolekretsen) ikke kan sette til side retten andre elever har til å gå på en skole i nærmiljøet, ikke kan forstås som et absolutt hinder for å innvilge skolebytter av hensyn til barnets beste i alle tilfeller der det er

få skoleplasser ledige. Det vil kunne sette til side det grunnlovfestede kravet om at barnets beste skal være et grunnleggende hensyn.

- (33) I denne saken, hvor belastningen for barnet ved å fratas sin skoleplass er så betydelig, er det ombudets syn at hensynet til barnets beste ikke er gitt den vekt som momentene i saken tilsier i avveiningen mot kapasitetshensyn. Hensynet til barnets beste veier tyngst, og søknaden om skolebytte skulle vært innvilget.
- (34) Statsforvalteren bes vurdere saken på nytt i lys av sivilombudets syn.

Lang saksbehandlingstid

- (35) Fra kommunen oversendte klagesaken til Statsforvalteren, tok det nesten tre måneder før saken var ferdig behandlet. Det gjensto da kort tid til skolestart.
- (36) Ombudet har forståelse for at den betydelige økningen i antallet klagesaker om skoleplass fra 2024 til 2025 har medført forlengelse av saksbehandlingstiden. Ettersom disse sakene gjelder barn, og at det er behov for en avklaring i god tid før skolestart, mener ombudet likevel at saksbehandlingstiden på nær tre måneder er for lang i denne saken. Ombudet peker særlig på at det i dette tilfelle dreide seg om at gutten ved skolestart skulle tas ut av klassen han gikk.

Konklusjon

- (37) Sivilombudet er kommet til at avslaget på søknaden om skolebytte innebærer en så stor belastning for barnet at hensynet til barnets beste veier tyngre enn kommunens ønske om å holde av skoleplasser til eventuelle fremtidige elever. Søknaden skulle derfor vært innvilget. Statsforvalteren bes om å vurdere saken på nytt i lys av sivilombudets syn.
- (38) Sivilombudet mener at saksbehandlingstiden hos Statsforvalteren var for lang og at klagesaken skulle vært avgjort i god tid før oppstart av det aktuelle skoleåret.
- (39)